

בתי המשפט

ב ד ל ת י י ם ס ג ו ר ו ת

תמש 001701/05,
1705/05

ביהמ"ש לענייני משפחה - אילת

12/02/2008

כב' השופטת אשקלוני אבירה בפני:

בעניין: ג.ה.

התובעת ע"י ב"כ עו"ד ליסקר אור

נגד

ג.ד.

הנתבע ע"י ב"כ עו"ד קפיטולניק-מכטינגר רחלי

מיני-רציו:

* על אף המסקנה בחו"ד המומחה, כי לאב כישורים טובים יותר להיות ההורה המשמורן, ביהמ"ש פסק כי בנסיבות, מתוך ראיית טובת הקטינים, משמורת הקטינים תהיה משותפת.

* משפחה – משמורת קטינים – משמורת משותפת

* משפחה – משמורת קטינים – עקרון טובת הילד

* משפחה – משמורת קטינים – טובת הילד

הכרעה בתביעת משמורת קטינים. עפ"י חו"ד המומחה, לשני ההורים מסוגלות הורית טובה, אולם מסקנתו הסופית, כי לאב כישורים טובים יותר להיות ההורה המשמורן.

ביהמ"ש לענייני משפחה קבע משמורת משותפת, מהטעמים הבאים:

השיקול הבלעדי המנחה את בית המשפט בדונו בסוגיית משמורת ילדים הינו עקרון 'טובת הקטין'. עקרון זה, עניינו בטובתו הקונקרטי של הקטין שעניינו נדון בפניו, כאשר חו"ד המומחים הן ההופכות את "טובת הילד" ממושג ערטילאי ואמורפי, לבעל ממשות ותוכן קונקרטי. בעת קביעת טובת הילד ישקלו מכלול הזכויות, הצרכים והאינטרסים של הילד. וכן יינתן משקל לעמדת הקטין, בהתאם לגילו ולמידת בגרותו של הילד.

משמורת משותפת: הסדר זה מחייב קיומם של מספר תנאים: א. מסוגלות הורית טובה דומה או שווה של שני ההורים; ב. רמה גבוהה של שיתוף פעולה בין ההורים; ג. רצון הילד. בנוסף ייבחנו, מעורבות רבה של שני ההורים בחיי הילדים, קיומו של קשר טוב ותקין בין שני ההורים לבין כל אחד מהילדים, מגורי ההורים בסמיכות זו לזו, ותפיסת הילדים את שני הבתים כבתים מרכזיים בחייהם. מדובר ברשימה בלתי סגורה של פרמטרים והיא נבחנת על פי נסיבות המקרה העומד בפני בית המשפט; אמנם הדעות חלוקות בהתייחס להסדר המשמורת המשותפת, אולם הפסיקה הכירה בקיומו של מוסד זה.

במקרה דנן, שלושת הילדים הביעו רצון לקשר ברמה זהה עם ההורים ואולם במבחנים ההשלכתיים (TAT ו-CAT) האב נתפס באופן חיובי יותר. אשר לחו"ד המומחה, נמצא (בנוסף לקביעת חוסר שיוויוניות במפגשים הלא פורמאליים בין הצדדים ואי מתן משקל ראוי לשיקולים שונים) כי תוכנה של חוה"ד אינו תואם את מסקנת המומחה, לפיה, לנתבע כישורים טובים יותר להיות ההורה המשמורן. משעה שהמומחה העריך כי לשני ההורים מסוגלות הורית טובה, וכאשר גם לשיטתו משהמליץ על הסדרי ראייה רחבים, שאלת המשמורת הינה פורמאלית ולא מהותית, אין מקום לקבל את המלצתו של המומחה כי האב יהיה ההורה המשמורן.

בחקירתו של המומחה, נדמה כי אינו שולל בצורה חד משמעית את האפשרות למשמורת משותפת. בנסיבות, משעה שהצדדים מכירים במסוגלות ההורית של הצד שכנגד, ומשעה שהצדדים מבינים חשיבות הקשר של הקטינים עם כל אחד מהם, וכאשר בפועל למרות חוסר התקשורת בין הצדדים מצבם של הקטינים רק השתפר, ולנוכח רצונם של הקטינים כפי שעולה מחוות דעת המומחה ומהתסקיר, נקבע, כי משמורתם של הקטינים תהא משותפת לשני הצדדים.

פסק דין

1. בפני הכרעה בתביעת משמורת קטינים אשר הוגשה ע"י התובעת, אם שלושת הקטינים (להלן: "התובעת"), פלונית ילידת 30.12.92, א ואת תאומים ילידי 26.12.95 (להלן: "הקטינים"), נגד האב (להלן: "הנתבע").

תביעתו של האב למשמורת הקטינים הוגשה לבית המשפט ביום 31.01.06, ונשמעת במאוחד עם תביעה זו.

רקע ועובדות הצריכות לעניין:

2. התובעת והנתבע נישאו זל"ז ביום XXX ומנישואיהם נולדו שלושת הקטינים. הצדדים מנהלים הליכים בבית משפט זה לעניין מזונות הקטינים ומשמורתם, והליכים בנושא הרכוש נדונים בבית הדין הרבני.
3. ביום 04.07.05 התקיים דיון ראשון בתובענה, בפני כב' השופטת (כתוארה דאז) אלון לאופר אשר הורתה על קבלת תסקיר בעניין משמורת והסדרי ראייה תוך התייחסות לאפשרות של משמורת משותפת.
4. ביום 01.08.05 הגישה התובעת בקשה דחופה למשמורת זמנית בבש"א 1302/05, נקבע דיון בבקשה ליום 15.08.05. בדיון קבע סגן הנשיא, כב' השופט אסולין, כי

הבקשה תידון ביום 22.09.05, לאחר שיוגש תסקיר דחוף לביהמ"ש תוך 21 יום ממועד הדיון.

כמו כן, מינה סגן הנשיא, כב' השופט אסולין, את הגב' רות סיטון כמומחית מטעם בית המשפט, על מנת שתחווה דעתה לעניין משמורת הקטינים על פי טובתם, עוד הוחלט כי קביעת המשמורת, גם אם רק זמנית, תהא במסגרת הדיון בתיק העיקרי לאחר קבלת חוות דעת המומחית.

5. נוכח הודעתה של הגב' סיטון כי לא תוכל לקבל את המינוי, מונה ביום 28.11.05 כמומחה מטעם בית המשפט, הפסיכולוג מר אמיר זוהר, על מנת שיחווה דעתו בשאלת המשמורת על פי טובת הקטינים.

ביום 22.01.06 הוגשה לביהמ"ש חוות הדעת.

6. ביום 31.01.06 הגיש הנתבע כתב תביעה נגד התובעת בגין משמורת קטינים וקביעת הסדרי ראייה. כתב ההגנה הוגש ביום 02.03.06.

7. הצדדים הגיעו להסכמות אשר קיבלו תוקף של החלטה ביום 02.02.06 ובהן הוסכם כי לאחר פינוי הדירה ובאין קביעה אחרת ע"י בית המשפט, תהא באופן זמני לצדדים משמורת משותפת על הקטינים, הצדדים חזרו על הסכמותיהם ביום 16.11.06.

8. מיום 01.03.07 הצדדים גרים בנפרד נוכח מכירת הבית המשותף ופינויו.

9. בדיון ביום 23.03.06 וביום 25.04.06 נחקר המומחה, הפסיכולוג אמיר זוהר, על חוות דעתו.

לאחר שמיעת הראיות, חקירות הצדדים והעדים מטעמם, וכן לאחר ששמעתי כל אחד מהקטינים בלשכתי, הגישו הצדדים סיכומים בכתב.

10. יצוין כי נעשו על ידי ניסיונות במסגרת הדיונים בביהמ"ש באילת להביא הצדדים להסכמות והם אף הוזמנו לביהמ"ש בקרית גת לצורך ניסיון נוסף, והכל לטובת הקטינים, אולם ניסיונות אלו לא צלחו.

עיקרי כתב התביעה:

11. בעת הגשת כתב התביעה התגוררו הצדדים יחד בדירה הרשומה על שמם באילת, לטענת התובעת, מצב זה לא התיישב עם טובת הקטינים. התובעת ציפתה כי הנתבע ישכיל ויעזוב את דירת הצדדים לדירה חלופית עד לביצוע חלוקת הרכוש ביניהם, דבר שלא קרה בפועל.

לטענת התובעת לאורך השנים ניהלו הצדדים חיים משותפים כאשר התובעת עסקה, ועוסקת גם כיום, במלאכת הבית ובטיפול מסור בקטינים שעות ארוכות במהלך היממה, בעוד הנתבע בילה את רוב זמנו בעבודתו.

12. טענתה המרכזית של התובעת היא כי חוזקו וחוסנו הכלכלי של הנתבע, שלל והרס את סמכותה של התובעת כאם, הציג אותה תמיד באור שלילי כאחת שחינוכה שמרני ונוקשה ובכך שם אותה ללעג בעיניי הילדים שאין ספק שהעדיפו את "חינוכו" המתירני אשר אין לו גבולות וסייגים.

טענה נוספת של התובעת היא כי התנהגותו וחינוכו של הנתבע אינם מתיישבים עם ההיגיון הסביר של אב נבון הדואג להתפתחות תקינה של ילדיו הקטינים. הנתבע מודע למצוקה הכלכלית של התובעת, שנגרמה לטענתה בעטיו, ובכל זאת המשיך והרעיף על הקטינים כל אשר הם חפצים ובכך קנה את "אהדתם" כלפיו. לטענתה, הנתבע העדיף לממן טיולים לצפון ומנגד טען כי אין לו כסף לממן טיפול פסיכולוגי לבת הבכורה.

13. לטענת התובעת היא עייפה ממסכת ההשמצות והמריבות אשר הנתבע גורר אותה אליהן חדשות לבקרים בביתה בפני הקטינים. המצב בין בני הזוג משפיע על הקטינים, הקטין א מושפע מן המצב והתנהגותו מאופיינת בהפרעות קשב וריכוז ואי שליטה על הסוגרים, הקטינה את סובלת מהתפרצויות זעם ובכי והתפתחותה של הבת הבכורה פלונית, שהינה בגיל ההתבגרות, אינה תקינה.

לטענתה, טובת הקטינים מחייבת לנקוט בפעולה מיידית ואין ספק כי טובת הקטינים להיות במשמורתה.

עיקרי כתב ההגנה:

14. לטענת הנתבע, המצב אליו נקלעו הצדדים הינו בשל התנהגותה של התובעת אשר אינה מתפקדת כאישה וכאם. נטען כי התובעת מזניחה את הטיפול בביתה

ובקטינים, בין היתר הואיל והיא רואה עצמה במרכז העולם, וכל יתר בני המשפחה נזנחים בשל כך. התנהגותה של התובעת התגלתה לעיתים תכופות כחסרת שיקול דעת ושכל ישר וגובלת ברשלנות.

כמו כן טען הנתבע כי התובעת פעלה בדרכים שונות, ישירות ועקיפות, בניסיון לגרום לו לעזוב את דירת הצדדים ולהרחיקו מילדיו האהובים. בדיון מיום 15.08.05, במסגרת בשי"א 1302/05, ולשאלת בית המשפט לא הצליחה התובעת להצביע על סיבה ממשית המצדיקה מתן צו משמורת זמנית והרחקת הנתבע מדירת הצדדים, לפיכך קבע בית המשפט כי הבקשה תידון לאחר קבלת תסקיר.

15. הנתבע הוסיף וטען כי הוא הדמות הדומיננטית בחיי הקטינים, זמין עבורם, מעורב בכל הקשור בהם, משקיע בהם רבות, מטפל, מעניק להם חום ואהבה ודואג לכל צורכיהם במסירות. לטענתו, בשנתיים שקדמו להגשת התביעה, (עקב פתיחת עסק של התובעת) נעדרה התובעת מדירת הצדדים שעות רבות, התובעת אף נהגה לנסוע למרכז הארץ, נסיעות שהיו כרוכות בלינה, והותירה את הקטינים בטיפול הנתבע תוך שהיא סמוכה ובטוחה כי הקטינים יזכו לטיפול מעולה מאביהם, ואכן כך היה.

נטען כי אופן התייחסותה של התובעת לקטינים היה כאל מטרד, תוך שהיא נוהגת בקשיחות יתרה, עקשנות, שתלטנות, ניכור וקטנוניות. האם נהגה להציב בפני הקטינים גבולות נוקשים ביותר. התובעת הינה כפייתית בכל הנוגע לניקיון הבית, עובדה המגבילה את הקטינים בחיי היומיום. בסיטואציות שונות בבית התובעת נתקפת בחוסר שליטה עצמית וכתוצאה מכך היא נוהגת באלימות מילולית ופיזית כלפי הקטינים.

16. עוד טען הנתבע כי הקטינים זקוקים לדמות יציבה וקבועה, כדוגמת האב המקיים עימם קשר איכותי, ומכיר בנחיצות הקשר בין הקטינים ואמם. כמו כן, הפרדת הקטינים מאביהם תגרום להם נזק קשה, הן בשל הסיבה כי אביהם הוא שדואג להם ולנוכח חוסר מסוגלותה של התובעת לגדלם בצורה נאותה ולספק להם את כל צרכיהם.

תסקיר מיום 21.09.05:

17. מתסקירה של עו"ס הגב' סימה שחר עולה כי מערכת היחסים בין בני הזוג קשה, במהלך השנה שקדמה לכתיבת התסקיר, חלה התדרדרות נוכח העובדה כי האם רוצה להתגרש וקושי מצד האב לקבל עובדה זו.

בשיחות עם הצדדים עולות טענות הדדיות קשות זה כלפי זה בדבר הורות לקויה, פגיעה בילדים והסתה כאשר כל אחד מההורים טוען שהוא ההורה הטוב ביותר עבור הילדים. עם זאת הנתבע הסכים למשמורת משותפת ואף הסכים להתגורר בסמיכות לאחר הפרידה, התובעת לדבריו מסרבת.

18. בעקבות הסכסוך מילוי צרכיהם של הקטינים ע"י הוריהם נפגע ובעקבות זאת ישנן פגיעות נפשיות אצל הילדים. האב הביע רצון לערוך בדיקה למסוגלות הורית, האם עדיין לא החליטה בעניין זה. ההמלצה בשלב הראשוני הייתה כי ההורים צריכים להגיע להבנות והסכמות ביניהם על מנת למזער את הפגיעה בילדיהם.

19. כמו כן וביחס לבן א סיפרו הצדדים כי הוא סובל מבעיית קשב וריכוז והיפר אקטיביות (ADHD) וכן קושי בשליטה על צרכים. מדו"ח מחנכת הכיתה של א שהועבר לפקידת הסעד עולה כי א בלט בחצי השנה, טרם להגשת הדו"ח, בהתנהגות חריגה, הליכה על ארבע, ונביחה, הסתתרות מתחת לשולחנות, ישיבה על פח אשפה והשלכת חפצים על מורים וחברים.

תסקיר משלים מיום 22.1.08

20. בהתאם להחלטתי מיום 13.1.08, ניתן תסקיר משלים לעניין מצבם של הקטינים טרם מתן פסק הדין ולנוכח הזמן שחלף מאז קבלת התסקיר הראשוני וחוות דעת המומחה.

לצורך כתיבת התסקיר נפגשה פקידת הסעד עם הצדדים ועם כל אחד מהקטינים בנפרד, התקבל מידע אודות הקטינים מבית הספר ומידע מהגב' ס. י. המטפלת בקטין א (בטיפול באומנות), וכן נערכו ביקורי בית בבית האב ובבית האם.

יצוין כי תוכן השיחות עם הקטינים הועבר לבית המשפט בנפרד כשהוא חסוי.

21. פקידת הסעד התרשמה כי הקטינים מטופלים ע"י שני ההורים באופן ראוי ביותר, שניהם דואגים לקטינים וצרכיהם החומריים מסופקים במלואם, בבית שני ההורים יש את כל הציוד הנדרש הילדים נמצאים בחוגים חיי החברה שלהם תקינים, הם מגיעים לביה"ס באופן מסודר וסדיר, התנהגותם והרגלי הלימוד תקינים.

עוד עולה מן התסקיר כי בשנה האחרונה כאשר ההורים לא גרים יחד מצבם הנפשי של הקטינים תקין יותר.

מדו"ח שהתקבל מבית הספר עולה ממכתב יועצת בית הספר כי בעקבות הטיפול בקטין א חל שיפור ניכר בהתנהגותו והוא מתפקד באופן שראוי להערכה ולהערצה, להערכתה מערכת היחסים בין הצדדים והמאבקים המשפטיים השפיעו על שלושת הקטינים בעיקר בפן הרגשי.

חוות דעת המומחה:

22. כאמור, לבקשת בית המשפט הוגשה חוות דעת הפסיכולוג זוהר אמיר ביום 22.01.06 לעניין מסוגלות הורית. בחוות הדעת מצוין המומחה כי הממצאים הוצגו באופן מפורט על מנת לאפשר שקיפות תהליך הבדיקה והמסקנות הנובעות ממנה.

23. על פי חוות הדעת, בני הזוג חיים במשך שנים בתחושה של חוסר סיפוק מחיי הנישואין ובמידה רבה של עוינות. למרות זאת הצליחו לשמור על מסגרת משפחתית טובה ויציבה ולהעניק לילדים את צרכיהם.

24. לדעתו של המומחה ומתוך הראיונות עם הילדים לא אובחנו סימנים של הסתה, כפי שנטען ע"י האם, הקטינים לא רצו לנקוט עמדה לגבי ההורה שמעדיפים כמשמורן. שני ההורים לא חשבו לפני התפתחות התהליך שההורה השני חסר מסוגלות הורית.

25. המאבק סביב נושא המזונות והעובדה שלא הצליחו להגיע להסכמה גרמו להחרפה במצב ולהקצנה של המרכיבים הבעייתיים באישיות של שני ההורים, עובדה שהביאה בהמשך לפגיעה בתפקוד ההורי, אם כי הדבר בולט יותר אצל האם.

26. מצב היחסים בין בני הזוג מתאפיין בעוינות רבה, חוסר אמון בסיסי, אי הסכמה בסיסית לגבי שאלות הנוגעות לחינוך הילדים והאשמות רבות זה כלפי זה. לפיכך, ע"פ חוות הדעת, ונכון ליום בו ניתנה, לא הומלץ לקיים משמורת משותפת.

27. למומחה לא היה ספק שהילדים קשורים ואוהבים את שני ההורים וזקוקים לקשר קבוע, יציב ואיכותי עם שני ההורים, וכן לא היה ספק לגבי הקשר ששני ההורים חשים כלפי הקטינים, שניהם רוצים לגדל אותם מתוך תחושה של ביטחון כשכל אחד מהם טוען כי הוא ההורה העדיף.

ע"פ הבדיקות שערך, המליץ המומחה מר זוהר אמיר כי לנתבע יש את הכישורים הטובים יותר להיות ההורה המשמורן.

28. מטבע הדברים אימץ הנתבע את חוות הדעת ולסברתו יש לפעול על פיה לאלתר, בעוד התובעת הלינה בפני בית המשפט על ממצאיו של המומחה ובסיכומיה עותרת שלא לקבל את חוות הדעת. לטענתה אין לה כל אמון במומחה וביכולתו לנהוג באובייקטיביות בעניינה.

עמדת התובעת:

29. המומחה לא נהג באופן שווה עם הצדדים, חוות הדעת הוגשה בחוסר רצינות בכתובה ובעריכה, אין בחוות הדעת כל התייחסות לתסקיר שהוגש לבית המשפט, חוות הדעת אינה מפרטת את היתרונות והחסרונות של משמורת הקטינים אצל כל אחד מההורים תוך ציון מפורט של המרכיבים הרלוונטיים להחלטה בעניין המשמורת, חוות הדעת אינה מצביעה על מקורות המידע שעמדו בפני המומחה בעת כתב את חוות דעתו (בעניין זה נטען כי המסמכים שעמדו בפניו היו המסמכים אשר העביר לו הנתבע בלבד).

30. בחוות הדעת אין התייחסות להיבטים משמעותיים כגון: העובדה שהקטינים אינם מביעים העדפה של הורה אחד על פני משנהו, מי מבין שני ההורים נשא בעבר בעיקר בעול גידול הילדים, האם זה נכון שאותו ההורה ימשיך להיות ההורה המשמורן על מנת להבטיח לילדים המשכיות בגידולם. נטען כי רב רובה של חוות הדעת הינה הערכה בלבד, שכן לא ברור מהיכן שואב המומחה את הידע והשערותיו, שכן זה לא טרח לשאול ולברר דעתם של הצדדים, אפילו עם הצדדים עצמם.

31. עוד מלינה התובעת, כי המומחה לא התייחס לעובדה שעלתה כתוצאה מחקירתו, כי ביום 28.12.05 לא נערך ראיון קליני עם הנתבע אלא רק התקבל חומר לעיון המומחה. נטען כי המומחה לא מצא לנכון לעשות שימוש במידע זמין ורלוונטי שהיה בהישג ידו, המומחה בחקירתו מציין כי הילדים צריכים קשר טוב עם שני ההורים אך לא מציין דבר על העובדה כי התובעת היא זו המקדמת לקשר טוב בעוד עמדתו של הנתבע היא כי לא יהיה קשר כלל.
32. לטענת התובעת המומחה עשה הכל כדי להצדיק את מסקנתו השגויה. במהלך חקירתו, עידן את תשובותיו ביחס להתנהגות בעייתית של הנתבע ושם דגש בדרכו שלו על התנהגותה של התובעת.
- המבחנים שנערכו לצדדים, לא נעשו באופן שוויוני והוגן. המומחה נטה ליתן משקל יתר להתרשמות ראשונית, והיה מושפע יותר ממידע לא אוהד שסיפק לו הנתבע, ושפט את התובעת על סמך התרשמות כללית בלבד.
33. לטענת התובעת, המומחה היה צריך להיעזר בפקידת הסעד, במורי ביה"ס, יועצות ביה"ס, מורים ובגב' נ. ס. - מכרה של הצדדים, רק אם היה נוהג כך, הייתה נחשבת מלאכתו יסודית ונאמנה.
34. נטען כי, כאשר שני ההורים נמצאים מתאימים או אם אין נתונים המצדיקים פסילה של אחד ההורים, רצוי להמליץ על ניסיון נוסף ועזרה טיפולית ו/או גישורית מתאימה כדי להגיע להסכם משותף. המומחה היה אמור לחוות דעתו כי לשני ההורים מסוגלות הורית ולהותיר את ההכרעה לבית המשפט.
35. עוד טוענת התובעת כי ממסמכים אשר הועברו בין הצדדים בעבר ואחרי הגשת התביעה, הסכים הנתבע למשמורת משותפת אף באופן שהקטינים יתגוררו עם התובעת והסדרי הראייה של הנתבע עם הקטינים יהיו נרחבים ופתוחים, והמומחה לא התייחס להיבטים אלו.
- בנוסף טוענת התובעת כי גם ביום בו הגיש הנתבע בקשה לבדיקת מסוגלות הורית לבית המשפט, שלח לתובעת מכתב בו הוא הציע לה שוב משמורת משותפת על הילדים.

עמדת הנתבע:

36. אין שחר לטענות התובעת ביחס למומחה וקביעותיו, ואף על עצם מינויו. המומחה שמונה אינו מוכר למי מהצדדים, כמו כן התובעת לא פנתה לבית המשפט לאחר שנתקבלה חו"ד בבקשה לפסול את המומחה, חרף הנחיות מפורשות מבית המשפט לעשות כן. התובעת ניסתה "להשיג" על חו"ד המומחה בדרך פסולה של צירוף העתק מכתב תלונה שהכינה לאיגוד הפסיכולוגים כנגד המומחה.
37. לעניין טענת התובעת לאופן עריכת חו"ד המומחה, טוען הנתבע כי המומחה הדגיש בחקירתו כי חומר הגלם שהיה מונח לפניו היה מספיק וכי לא היה צורך בכל חומר נוסף ו/או בפנייה לאנשים נוספים מעבר לאבחונים שערך לצדדים באופן ישיר.
38. לתובעת טענה מופרכת בדבר "הטיית" המומחה ו"ניסיונותיו" "לחפות" על קשרו עם הנתבע, וזאת לאור נסיעה תמימה לחלוטין של המומחה עם הנתבע. בסיכומיה טענה התובעת כי ידוע על מקרה שבו נפסלו חו"ד של מומחה משום שהסיע מי מהצדדים ברכבו, אך התובעת לא הציגה כל פסיקה ממשית בנושא זה. התובעת שכרה חוקר פרטי בעניין זה, אך חקירתו לא העלתה דבר.
39. נטען כי הילדים כולם שידרו ניטרליות, מעל פני השטח, אך מתחת לפני השטח, הראו העדפה ברורה להיות עם האב, וכי התובעת יודעת עובדה זו.
40. לטענת הנתבע לתובעת קושי להתמודד עם מצבים שגרתיים, יומיומיים, הכרוכים בבן א. קיים הבדל עצום בין תגובות הצדדים למעשיו של א. הנתבע נוהג בו בגמישות ובאופן פשרני, והתובעת נוהגת בתוקפנות ובכפייה.
41. הנתבע הוסיף וטען כי התובעת אינה מקבלת את חו"ד המומחה, משום שאינה נוטה לטובתה. על פי חו"ד המבוססת, המנומקת והיסודית, אשר לא נסתרה בחקירה, כישוריו של האב להיות הורה משמורן הם הטובים יותר עבור הילדים וודאי שהם טובים מאילו של התובעת.
42. נטען כי, התובעת סובלת ממשקעי ילדות קשים ומאופי בעייתי וחשדן, וסבלה בעבר ממשבר חמור, דיכאון עמוק וטופלה ע"י פסיכיאטר, לרבות קבלת טיפול תרופתי. הנתבע היה מודע לבעיות התובעת, אופייה והתנהלותה ולטיפול

הלוקה בחסר בילדים, לכן נטל חלק פעיל מאד בגידול הילדים, והיה מעורב בכל הקשור בגידולם, לרבות טיפול יומיומי בקטינים.

התובעת הפגינה חוסר עקביות וסתירות רבות בהתנהלותה. את כתב התביעה המקורי כתבה התובעת לבדה, מכתב תביעה זה עולה כי הנתבע הינו אב מסור לילדיו ואוהב אותם אבל חינוכו מזיק להם. לאחר קבלת הייעוץ המשפטי הגישה התובעת כתב תביעה מתוקן בו הפך הנתבע למפלצת.

43. ראוי כי התובעת תפנים כי השארת הילדים במשמורת האב, תיטיב עם הילדים, תעניק להם בסיס איתן, יציב ואוהב, והתובעת תשלים עבורם את יתר צרכיהם.

עדי הצדדים:

44. מטעם התובעת העידו הגב' מ. ג., אחות התובעת, והגב' ר. ד., חברה ולקוחה של התובעת.

מטעם הנתבע העידו הגב' ו. ד., אחות הנתבע, הגב' י. ג., אשת שותפו של הנתבע וידידת המשפחה, והגב' ד. ב., שהכירה את הצדדים במהלך קשר עסקי.

לאחר ששמעתי את העדים, מצאתי כי לא היה בעדותם משקל שיש בו כדי לשנות פני הדברים, או להטות הכף לכאן או לכאן.

דיון:

45. המתווה המשפטי הרלבנטי הינו [חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות](#) התשכ"ב – 1962 (להלן: "החוק").

סעיף 14 לחוק: "ההורים הינם האפטרופסים הטבעיים של ילדיהם הקטינים". כאשר מתעוררות מחלוקות בין ההורים לרבות בשאלת המשמורת ככריע בית המשפט באין הסכמה בין ההורים, וזאת כאמור בסעיפים 24 ו-25 לחוק.

עקרון טובת הילד:

46. השיקול הבלעדי המנחה את בית המשפט בדונו בסוגיית משמורת ילדים הינו עקרון 'טובת הקטין': "עקרון על הוא זה, והוא ניצב כעיקרון מנחה בודד בסוגיות משמורת ילדים, מבלי שישקלו לצדו באופן עצמאי שיקולים אחרים". בבוא ביהמ"ש להידרש לסוגיית משמורת הילדים עליו לשקול טובתו הקונקרטי של הקטין שעניינו נדון בפניו.

בע"מ 27/06 פלוני נ' פלונית, (לא פורסם, [פורסם בנבו], 1.5.06).

בג"ץ 5227/97 דויד נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פ"ד נה (1) 453, 1998.

טובת הילד תבחן בהתאם לקריטריונים הבאים:

1. בכל פעולה או החלטה בעניינו של ילד תהא טובת הילד שיקול ראשון במעלה.
 2. בעת קביעת טובת הילד יישקל מכלול הזכויות, הצרכים והאינטרסים של הילד.
- בעת קביעת טובתו של ילד מסוים יישקלו זכויותיו, צרכיו והאינטרסים שלו בין היתר לאור הגורמים הבאים:
- א. רצון הילד, תחושותיו, דעותיו ועמדתו לגבי העניין הנדון;
 - ב. שלומו הגופני והנפשי של הילד;
 - ג. גילו של הילד וכשריו המתפתחים;
 - ד. מימד הזמן בחיי הילד;
 - ה. מינו של הילד, מאפייניו ותכונותיו הרלבנטיים לעניין הנדון;
 - ו. ההשפעה על חיי הילד בהווה ובעתיד כתוצאה מן ההחלטה או מן הפעולה;
 - ז. קשרים ויחסים של הילד עם הוריו ועם אנשים משמעותיים אחרים בחייו;
 - ח. עמדת הורי הילד ואנשים משמעותיים אחרים בחייו של הילד על העניין הנדון;
 - ט. הידע המקצועי הרלבנטי לעניין הנדון;
 - י. כל גורם אחר שנקבע בחיקוק כקשור לקביעת טובת הילד ביחס להחלטה או לפעולה בעניין הנדון או שיימצא כקשור לה ע"י הגורם המחליט.

ההכרעה בדבר טובתו של ילד מסוים תנומק בכתב, תוך פירוט בדבר ההיבטים אשר נשקלו בפועל בעת קבלת ההחלטה בהתייחס לאמור בס"ק (2) לעיל, והמשקל שיוחס להם בהקשר הנדון.

ראה: דו"ח הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה בראשות כב' השופטת סביונה רוטלוי, משרד המשפטים, חלק כללי 2003 פרק 2.4 עמ' 137.

השתתפות הקטינים בהליך המשפטי:

47. הלכה הפסוקה היא כי:

"לדידי, יש ככלל מקום לשמוע את דעתו של קטין, אף קטין בגיל 10 למשל, ולא כל שכן ככל שהוא מתבגר והשנים נוקפות, ויש לייחס משקל רב לעמדתו, כמובן ע"פ שיקול דעת והשכל הישר... זו גם גישת האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד, שישראל הצטרפה אליה הלח מ- 1991 (כתבי אמנה 1038 31) וסעיף 12 בה מקנה לילד זכות להישמע ולהביע דעה: "מדינות חברות יבטיחו לילד המסוגל לחוות דעה משלו את הזכות להביע דעה זו בחופשיות בכל עניין הנוגע לו, תוך מתן משקל ראוי לדעותיו, בהתאם לגילו ולמידת בגרותו של הילד. למטרה זו תינתן לילד הזדמנות להישמע בכל הליך שיפוטי או מינהלי הנוגע לו במישרין או בעקיפין, באמצעות נציג או גוף מתאים, בצורה המתאימה לסדרי הדין שבדין הלאומי". כך גם המלצות ועדת השופטת ס' רוטלוי בהצעת חוק שהגישה לעניין ייצוג ילדים ונוער (שהכינה ועדת משנה); כן ראו י' קפלן, "טובת הילד וזכויות הילד – ייצוג עצמאי של קטינים", משפטים ל"א, 623, 631-623... " כב' השופט רובינשטיין, בע"מ 10480/05 פלונית נ' פלוני, (לא פורסם, [פורסם בנבו], 5.12.05).

48. שוחחתי עם הקטינים ועמדתם בסוגיית המשמורת זהה לזו שצוינה בחו"ד המומחה:

" שלושתם לא רצו לנקוט עמדה לגבי ההורה שמעדיפים כמשמורן..."
(עמ' 34 לחו"ד, פסקה חמישית)

49. עמדתם זו של הקטינים אף עולה מהתסקיר המשלים מיום 22.1.08 לפיו מתוך השיחות עם הקטינים עולה הצורך הגדול שלהם לשמור על שני ההורים גם יחד

כהורים אהובים וראויים, נוכח המאבק שמתנהל ביניהם, אם כי לא ניתן להתעלם מכך כי אחד הקטינים הביע עמדה פחות מאוזנת ואף צוינה העדפה.

חוות דעת מומחים:

50. הכרעה זו, בעניין משמורת ילדים, מבוססת על מכלול הראיות ועל חווי"ד מומחים מקצועיים. ככלל, במקרים בהם בית המשפט מתרשם מרמתו המקצועית של מומחה, כי אז ראוי לייחס משקל רב להמלצתו, אלא אם יש טעמים של ממש לסטות ממנה. עמדת המומחה לעולם בגדר המלצה בלבד וההכרעה הסופית נתונה לבית המשפט.

ע"מ (חיי) 384/06 ו' א' נ' (ז' מ'), (לא פורסם, [פורסם בנבו], 28.3.07).

51. "הגם שככלל, מטבע הדברים, יינתן במסגרת הבחינה השיפוטית משקל רב ביותר לעמדתם של מומחים מקצועיים, הרי ההכרעה השיפוטית מתחת ידו של השופט היא יוצאת, לא מתחת ידו של המומחה המקצועי. כבכל תחום בו מתבקשת קבלת חוות דעת מומחה, אין בית המשפט משמש "חותמת גומי" לעמדת המומחה המקצועי, אין הוא רואה בה עובדה מוגמרת אלא המלצה אשר ככלל יש ליתן לה משקל רב ביותר, אך לא מכריע. האחריות בקבלת ההכרעה מוטלת אפוא כולה על כתפי בית המשפט ואין הוא חולק בנטל האחריות עם כל מומחה או מומחים מקצועיים, יהיו אלה רבים ככל שיהיו."

דברי כב' השופטת עדנה ארבל, בע"מ 27/06 פלוני נ' פלונית, (לא פורסם, [פורסם בנבו], 1.5.06)

52. על אף כי חוות הדעת מהוות חלק חשוב ומשמעותי של מסכת הראיות שבפני בית המשפט, ולרוב על בסיסה תגובש תמונת המצב, על בית המשפט להשתכנע כי די בחומר שבפניו כדי להכריע בטובתו של קטין. בית המשפט יכול להכריע בעניין בהסתמך על חווי"ד אחת, ובלבד כי השופט התרשם מיסודיות הבדיקות שנערכו ע"י המומחה ובהתרשמותו מן המומחה עצמו ומתשובותיו לשאלות שהוצגו בפניו עת נחקר בבית המשפט. חווי"ד הן ההופכות את "טובת הילד" ממושג ערטילאי ואמורפי, לבעל ממשות ותוכן קונקרטי.

ראה: בע"מ 27/06 פלוני נ' פלונית, (לא פורסם, [פורסם בנבו], 1.5.06).

מן הכלל אל הפרט:

53. נושא קביעת משמורתם של קטינים, כאשר לשני ההורים מסוגלות הורית טובה הינו מורכב וסבוך. בית המשפט נאלץ להכריע בנושא זה כאשר ההורים אינם מצליחים להגיע להסכמות ביניהם. בחינת מסקנות חוות דעת מסוגלות הורית בנסיבות אלו, אינה משימה קלה, תקפותה של הבדיקה ודרכי האבחון מעוררים מחלוקות בין אנשי המקצוע העוסקים בכך. בהכרעה קשה זו, אין מנוס מלהידרש לאנשי מקצוע, כאשר ההכרעה הסופית מסורה אך ורק לבית המשפט.
54. במקרה שבפנינו, ציין המומחה בחוות דעתו, בחלק של הדיון (עמ' 34 לחו"ד), כי **"מתוך הבדיקות עולה שלא מדובר במצב של חוסר מסוגלות הורית אצל אף אחד מההורים..."**
- המומחה חזר על הצהרתו זו גם בחקירתו וכשנשאל בעניין זה הצהיר שלשני ההורים מסוגלות הורית (עמ' 6 לפרוטוקול מיום 20.03.06). עוד חיזק המומחה את מסוגלותה ההורית של התובעת בחקירתו מיום 25.04.06 כי **"...לה. יש את המסוגלות, אם לא היה לה זה סיפור אחר, אבל יש לה את המסוגלות לתת לו (לא) דברים שהוא צריך"**. (עמ' 54 לפרוטוקול מול השורות 15-16), אציין כי לאור הבעייתיות הנטענת של הבן א, זהו בהחלט מקור חיזוק למסוגלותה ההורית של התובעת.
55. בנוסף ציין המומחה בחוות דעתו כי **"שני ההורים לא חשבו לפני התפתחות התהליך שהורה השני חסר מסוגלות הורית"**.
56. לדברי המומחה : **"אין ספק שהילדים קשורים ואוהבים את שני ההורים וזקוקים לקשר קבוע, יציב ואיכותי עם שני ההורים. כמו כן אין ספק לגבי הקשר ששני ההורים חשים כלפי הילדים, תחושת האהבה והרצון להעניק. כל אחד מההורים רוצה לגדל את הילדים מתוך בטחון שהוא ההורה העדיף. שני ההורים לא התנגדו להסדרי ראייה נרחבים וגם להערכת קיים צורך ואפשרות לכך"** (עמ' 35 לחו"ד).
57. בחקירתו מיום 25.4.06 ולשאלת בית המשפט ענה המומחה בין היתר **"...בכל מקרה ההמלצה היא להסדרי ראייה רחבים, כשלמעשה נושא המשמורת הוא יותר סימלי מאשר מהותי"** (עמ' 32 לפרוטוקול).

58. ואולם בסוף חוות הדעת ציין המומחה, מסקנתו הסופית כי ע"פ הבדיקות שערך, לאב יש את הכישורים הטובים יותר להיות ההורה המשמורן. לדבריו, כל הבדיקות שערך להורים ולילדים הובילו אותו למסקנה זו.

להלן אתייחס לבדיקות שנערכו ולמסקנותיו והערכותיו של המומחה כפי שהובאו בחוות דעתו:

59. **בדיקות הערכה פסיכולוגית של ההורים** – לטענת המומחה כפי שמפורט בגוף חוות הדעת לשני ההורים נקודות חוזק וחולשה. נקודות החולשה של האם פוגעות יותר בתחום התפקוד ההורי מאשר נקודות החולשה של האב.

בגוף חוות הדעת מפרט המומחה נקודות החולשה של האם ובעיקר חשדנות וחרדות מפני השפעות שתלטניות של הנתבע, שעלולות לפגוע בשיפוט התקין ולהוביל להתנהגות מאשימה והרסנית עבורה, ובכך שהיא חווה רגשות שליליים בעוצמה רבה יותר מאשר רגשות חיוביים. עם זאת מציין המומחה כי למרות שמשברים שעברה והתקופות הקשות לתובעת כוחות באישיות ויכולת להתמודד עם מצבי לחץ ומשבר. גם במצבים רגשיים קשים היא מסוגלת להמשיך ולתפקד ואין סכנה להתפרקות של האישיות.

ביחס לנתבע העריך המומחה כי מגיל צעיר התקשה לשאת מצבים של חולשה, כישלון, חוסר אונים או הרגשה שלא שולט בגורלו. הנתבע נוטה להדחיק ויתכן להכחיש בפני עצמו את האלמנטים השליליים ולחזק את ההגנה שלו דרך התנהגות ומחשבה הפוכה ששוללת את הנושא הלא נעים. לדברי המומחה לנתבע יש קושי מול דרישה וביקורת ובעיקר במצבים שגורמים לו לחוש במבחן ובעמדת נחיתות או במצבים שחש שחוסמים את אפשרות הבחירה שלו – מצבים אלה מגבירים את הצורך שלו בדומיננטיות ובשליטה.

60. אומר כבר עתה כי מן המקובץ לעיל לא מצאתי מדוע קבע המומחה כי נקודות החולשה באופיה של התובעת פוגעות יותר בתפקוד ההורי שלה.

לטענת המומחה התובעת לוקה בחשדנות יתר בכך שפחדת מהשפעתו של הנתבע על הקטינים, אך בד בבד בתיאור תכונות האופי של הנתבע, מצביע המומחה על כך שמצבים שגורמים לנתבע לחוש בעמדת מבחן או בעמדת נחיתות, כגון המצב בו מצויים הצדדים כעת, מוגבר הצורך של הנתבע בשליטה

ודומיננטיות. קרי, לא מן הנמנע כי תחושותיה של התובעת וחששותיה אינן פרי דמיונה בלבד ויש להן בסיס עובדתי.

בחקירתו נשאל המומחה ביחס לשתלטנותו של הנתבע והשיב כי "גם אם בד. יש אלמנטים שתלטניים, הם לא ברמה שמצדיקה את רמת החרדה של ה., לא שהוא יצור אלים ומכה." זאת למרות שהתובעת לא הלינה על אלימות כלפיה אלא על חשש כי הנתבע יסית את הקטינים כנגדה.

61. כמו כן נראה כי דווקא מן המבחנים הפסיכולוגיים שעברה התובעת עולה חוזקה וכוחה של התובעת להתמודד עם משברים ומצבי לחץ כפי שעולה מעדותו של המומחה בעמ' 49 לפרוטוקול מיום 25.4.06 :
 ש: עמ' 5 פסקה אחרונה למטה, אתה מציין שלה. יש כוחות אבל למרות זאת ככה היא מתנהגת, מה זה אומר?
 ת: דווקא רורשך והמבחנים הפסיכולוגיים העידו שיש לה. יותר כוחות ממה שנראה על פניו ולכן הגעתי למסקנה שלמרות מה שעולה על השטח וההתנהגות, המבחנים מעלים כי יש יכולת שליטה"

62. בדיקת האופן בו ההורים מתארים בפני המומחה את מצבם של הילדים – האם מדגישה את הבעייתיות של הקטינים, משליכה חרדות שלה על הקטינים ומתקשה לתאר אותם ללא התייחסות אגוצנטרית לגבי יחסם כלפיה. האב מדגיש את הכוחות והחיובי אצל הקטינים, ולעיתים התייחסותו הגנתית ומתעלמת מעוצמה של קשיים.

בנסיבות אלה סבור המומחה כי עדיף עבור הקטינים, העצמה של הפן החיובי תוך התעלמות מסוימת מקשיים כפי שנוהג האב, מאשר העצמה של הבעייתיות כפי שמצא אצל האם.

63. כאן המקום לציין כי מן התסקיר המשלים עולה כי התובעת היא אשר פנתה לגבי ס. י., מטפלת באומנות, המטפלת בקטין א, וכי התובעת נמצאת עימה בקשר ומקבלת ממנה הדרכה הורית ויעוץ. מחקירת הצדדים אף עולה כי גם בעבר היתה זו התובעת אשר פנתה לגורמים מקצועיים בקשר עם הטיפול בקטינים, לדוגמא המלצת התובעת לפנות לד"ר ברוך קושניר (עמ' 29 לפרוטוקול מיום 19.12.06), והעובדה כי התובעת היא אשר הבחינה לראשונה בבעייתו של הקטין א שלאחר מכן אובחנה ע"י רופא (עמ' 38 לפרוטוקול מיום 19.12.06).

64. **בדיקת הסמכות ההורית** - האב בטוח בסמכותו ההורית ומפעיל את הקטינים באופן גמיש ובמידה פחותה של מאבקים. לאב יש בעיה מסוימת (לא קיצונית) בנושא הגבולות. האם פחות בטוחה בסמכותה ההורית ולכן עלולה להיות ביקורתית יותר נוקשה יותר וכאשר חשה שמאבדת שליטה או נפגעת מאחד הקטינים עלולה תגובתה להיות קיצונית.

יחד עם זאת גם בחקירתו מסכים המומחה כי אין המדובר במקרה בו התובעת נעדרת סמכות הורית כלל, אלא להערכתו הפעלת הסמכות ההורית ע"י הנתבע טובה יותר.

65. **בדיקת הקשר של ההורים עם הילדים** - שני ההורים אוהבים את הקטינים רוצים בטובתם וקשורים אליהם. האם חשה שהקטינים מוסתים ע"י האב, תפיסה זו בעייתית מאחר והקטינים נתפשים כמשתפי פעולה עם האב נגדה ובכך קיימת האשמה סמויה. האב משקיע בילדים ומתעלם מאם, יתכן כי מעביר מסר של חוסר הערכה שלו כלפי האם, התנהגות שהינה בעייתית אך אינה מהווה הסתה.

בנסיבות אלה סבור המומחה כי הבעייתיות של האם גבוהה מזאת של האב.

66. **בדיקות אינטראקציה** - בשתי בדיקות האינטראקציה ניכר הקשר המשפחתי והקרבה בין ההורים לילדים. יחד עם זאת התפקוד ההורי של האב היה טוב יותר מאשר התפקוד ההורי של האם.

מחוות הדעת עולה כי מפגשי האינטראקציה התקיימו באותו יום (28.12.05) כאשר הפגישה עם הנתבע נערכה בשעת צהריים ואילו הפגישה עם התובעת נערכה בשעות הערב. עוד עולה כי בחלק השני שיחק כל אחד מן הצדדים באותו משחק קופסא עם הקטינים, כאשר הנתבע הוא ששיחק ראשון עם הקטינים והסביר להם מהלך המשחק, ואילו במפגש עם הנתבעת הקטינים הם שהסבירו לתובעת את הכללים, כאשר התחלת המשחק זורמת ומהנה ולאחר זמן קצר יחסית הביעו הקטינים חוסר חשק ולמעשה גרמו למשחק להסתיים.

67. המומחה מציין בחוות דעתו כי התחשב בכך שיתכן כי העובדה שהקטינים כבר הכירו ושיחקו במשחק הפחית התלהבותם, וכן כי התחשב באלמנט העייפות ובעובדה שהקטין א לא היה בשלב המפגש עם התובעת תחת השפעת הריטלין, והדגיש כי הערכתו מבוססת לא על ההתנהגות הראשונית של הקטינים אלא על

התגובות של התובעת והשפעתן על התגובות של הקטינים, והוסיף כי באינטראקציה עם התובעת, משלב מסוים, הקטינים הם שהובילו את מהלך העניינים.

אולם בעדותו ולשאלת ב"כ התובעת "אם הפגישה הייתה נעשית בבוקר או ראשונה באותו יום?" השיב: "לא הערכתני שהיה הבדל גדול" ולשאלה: "שעה מאוחרת וילד בלי ריטלין, לא הערכתני?" השיב: "לא" (עמ' 24 לפרוטוקול מיום 20.3.06), ומכך ניתן ללמוד כי למעשה המומחה לא נתן משקל מספיק לנסיבות המיוחדות בהן נערכה פגישת האינטראקציה של התובעת עם הקטינים.

68. לא נחה דעתי מהעובדה, כי מפגשים אלו שהיו המפגשים היחידים בהם נכח המומחה באינטראקציה בין כל אחד מהצדדים לקטינים, ועליהם מבסס המומחה בין היתר, חוות דעתו, נערכו באופן שאינו שוויוני ככל שניתן היה בנסיבות המקרה.

העובדה כי המפגשים התרחשו בזה אחר זה כאשר המפגש עם התובעת התרחש בשעות הערב וכאשר הצדדים כולם כבר עייפים, וכן העובדה כי הקטינים שיחקו עם התובעת באותו משחק בו כבר שיחקו עם הנתבע, וכאשר אין חולק כי בשלב בו נפגשו הקטינים עם התובעת פגה השפעת הריטאלין שנוטל הקטין א, בכל אלה, יש כדי לגרום לכך שתוצאות המפגש עם התובעת תהיינה פחות טובות מתוצאות המפגש עם הנתבע.

69. ויודגש כי בהתאם לחוות הדעת "פגישת האינטראקציה אינה מעידה כמובן על חוסר מסוגלות הורית וניכר הקשר הבסיסי החיובי בין הילדים ואימם." (עמ' 23 לחוו"ד)

למרות זאת בחקירתו מודה המומחה כי הוא מבסס טענתו שלתובעת יש בעיה להתמודד עם הקטין א, בין היתר, על פגישה זו:

ש: ... האם ממה שראינו עד כה אתה חושב שלה' יש בעיה להתמודד עם א?
ת: כן.

ש: איפה אתה רואה את זה?

ת: ראיתי את זה לדוגמא באינטראקציה, בצורה בלתי פוסקת היא הייתה מאוד ביקורתית כלפיו."

(עמ' 31 לפרוטוקול מיום 25.4.06)

70. **בדיקות פסיכולוגיות של הילדים** – שלושת הילדים הביעו רצון לקשר ברמה זהה עם ההורים ואולם במבחנים ההשלכתיים (TAT ו-CAT) האב נתפס באופן חיובי יותר.

בגוף חוות הדעת וביחס לקטינה פלונית מציין המומחה כי דמות האב נתפסת באופן יותר חם ומעניק ומוסיף כי יתכן שפלונית חשה שהאב נעזב וייתכן שקיים בה כעס כלפי האם, כאשר להערכתו לא מדובר בידיעה מודעת אלא בתחושה פנימית.

ביחס לקטינה את עולה כי דמות האב נתפסת כדמות תומכת יותר ועוזרת, ביחס לדמות האם כאשר דמות זו מופיעה לבד ללא דמות אב. יצוין כי בשתי תמונות סיפרה הקטינה סיפור בו היחסים עם האם אינם נעימים ובהם הטלת מרות באופן לא מתחשב וכועס, ובתמונה אחת סיפור חיובי בו האם מכינה אוכל לילדה.

ביחס לקטין א מציין המומחה כי דמות האם נתפסת כפחות חזקה והקשר איתה נתפס פחות מהנה, קיימת חרדה לשני ההורים, אך יחד עם זאת תקווה לשיפור ושינוי.

71. **בדיקת היכולת של ההורים לאפשר לילדים קשר עם ההורה הלא משמורן** – עפ"י חוות הדעת, שני ההורים מציינים שמעוניינים בקשר קבוע ורציף עם ההורה שאינו משמורן. להערכת המומחה מכיוון שהאם רואה באב בעל כוח ויכולת להסית את הילדים נגדה קיים חשש שהיא תפרש באופן מוטעה תגובות אלו ותפעל על פי חשדותיה. לגבי האב יש חשש שהוא יעביר מסר של חוסר הערכה והתעלמות מהאם אבל לא ימנע קשר של הילדים עם האם.

72. אין בידי לקבל מסקנתו זו של המומחה, להערכתי העברת מסר של חוסר הערכה והתעלמות מן התובעת יש בו כדי להזיק לקטינים, אף אם לא יעלה כדי מניעת הקשר של הקטינים עם האם.

יצוין כי בעמ' 36 סעיף 4 לחוות הדעת מציין המומחה במפורש כי "**האב משקיע בילדים ומתעלם מהאם**". ובעדותו מסביר כי התעלמות זו מעבירה לקטינים "**מסר בעייתי, שזוגיות זה דבר בעייתי, דבר שקשה להיות איתו**" (עמ' 18 לפרוטוקול מיום 20.3.06)

73. בע"מ 1034/01 במסגרת ערעור על החלטת נזקקות, מביאה כב' הש' סביונה רוטלוי את דברי כב' מ"מ הנשיא השופט ש.ז. חשין בע"א 319/54 :
 "טובת הילד כוללת גם חינוך טוב, הכשרת הלב לנימוסים נאים, לדרך ארץ בפני אנשים קרובים ורחוקים, וביחוד לכיבוד אם ואב. ההורים חייבים להיות אנשי המעלה בעיני הילד ויהיו אשר יהיו היחסים ההדדיים בינם לבין עצמם. כן ההכרח לנטוע בלב הילד רגשי אהבה והערצה לאב ולאם לא רק משום שמגיע להם הדבר בזכות היותם הורים, כי אם גם, ואולי בייחוד, משום שטיפוח רגשות אלה מרגיל את הילד לאחר זמן לקשור קשרי ידידות עם זרים ועם החברה כולה. הקשר הראשוני נוצר עם האנשים הקרובים ביותר לילד ומתפשט על האחרים. נטיעת רגשי שנאה בלב הילד לאב או לאם פירושה השרשת איבה לאדם מן החברה. פעל כזה מזיק לילד ולכל תהליכי התפתחותו הרוחנית, ועשוי להתנקם ברבות הימים בסביבתו הקרובה והרחוקה כאחד."
 (ע"א 319/54 ; המ, 106/56, ד. גנ. ה. ג. וערעורים שכנגד, פ"ד יא (1) 261).
74. אומר מיד כי מהתסקיר המשלים שנערך לאחר תקופה ארוכה בה מצויים הצדדים בהליכי גירושין, עולה כי למרות המתח הרב בין הצדדים, הקטינים מתייחסים לשניהם כהורים אהובים וראויים, ומכאן ניתן ללמוד כי לשני ההורים ישנה היכולת לאפשר קשר קבוע עם ההורה הלא משמורן, זאת למרות "חששו" של המומחה מפני התנהגותה של התובעת, יחד עם זאת וכאמור לעיל, אני סבורה כי התעלמות והעברת מסר של חוסר הערכה יש בו כשלעצמו כדי להזיק לקטינים, ולעיתים אף יכול להביא לפגיעה בקשר של הקטינים עם אותו הורה.
75. כאן המקום להדגיש חשיבות השמירה על הקשר עם ההורה הלא משמורן בפסיקה, כפי שבאה לידי ביטוי בע"מ 384/06, וכדלקמן :
 "במצב דברים זה, בו לשני ההורים מסוגלות הורית, יש חשיבות רבה לבחינת השאלה מי מבין שני ההורים עשוי לאפשר להורה האחר שמירת קשר תקין עם הקטינה, זאת מתוך הכרת החיוניות הרבה בקשר של הקטינה עם שני הוריה"
 ע"מ (חיי) 384/06 ו.א. נ' ו. (ז) מ., (לא פורסם, [פורסם בנבו], 27.3.07)
 וראה רע"א 2184/99 ליכטנרטיט נ' ליכטנרטיט, (לא פורסם 17.6.99).
76. לנוכח כל האמור לעיל לא מצאתי כי תוכנה של חוות הדעת תואם את המסקנה אליה הגיע המומחה כי לנתבע כישורים טובים יותר להיות המשמורן.

77. בנוסף לאמור לעיל, אינני יכולה להתעלם מכך שהנתבע הסיע את המומחה לשדה התעופה בתום הפגישה שנערכה בביתם של הצדדים (עמ' 3 לפרוטוקול מיום 20.3.06), ומכך שלמרות הצהרת המומחה בחוות דעתו כי נערך ראיון קליני עם הנתבע למשך שעה, לא נערך עימו בפועל ראיון אלא נערכה שיחה קצרה והנתבע הביא למומחה חומר כתוב (עמ' 2 לפרוטוקול מיום 20.3.06).

בעמ' 3 לפרוטוקול משיב המומחה לשאלה, האם אינו חושב שבנסיעה עם הנתבע יש בעיה אתית, כי **"במהלך האבחון חלק ממה שנותן לי הרבה מאוד חומר זה מפגשים לא פורמאליים, כמו לשתות קפה עם מי שבא אלי לבדיקה, מפגשים שבהם הנבדק לא מרגיש תחת בחינה ומזה אני מוציא לפעמים חומר מאוד משמעותי ולא נראה לי שזה לא אתי."**

הסברו זה של המומחה אינו תומך בעמדתו, דווקא בגלל התרשמות המומחה מהצדדים במפגשים לא פורמאליים, היה על המומחה להקפיד על איזון ושוויון בפגישותיו הפורמאליות והלא פורמאליות עם הצדדים, דבר שנראה כי לא נעשה.

בהחלטה בת"א (תל אביב - יפו) [223057/02](#) **כלל חברה לביטוח בע"מ נ' מתח בע"מ** (לא פורסם, [פורסם בנבו], 13.9.06), העוסקת בפסלות חו"ד מומחה, וממנה ניתן להקיש לענייננו הביע בית המשפט עמדתו כי: **"נוכחות חד צדדית של אחד מבעלי הדין במהלך בדיקה על-ידי מומחה שמינה בית המשפט פוגעת, מטבע הדברים, בעקרון השוויון בין בעלי הדין המתחייב מההליך האדברסרי. בכך נפגעת מראית פני הצדק בהליך השיפוטי."** וכן ראה גם: **בש"א (י-ם) 4261/05 מדינת ישראל משרד הבטחון נ' אחמד מחמוד אבו עודה**, (לא פורסם, [פורסם בנבו], 8.2.06).

78. בנוסף, התרשמתי כי המומחה ייחס חשיבות יתרה לאירוע "מסיבת הפגימות של פלונית" ולהשלכותיו על שאלת התפקוד ההורי של כל אחד מהצדדים. אין בדעתי להרחיב ולפרט גרסאות הצדדים ביחס לאירוע זה, כמו גם ניתוחו ע"י המומחה, הואיל ואני סבורה כי טעות עשה המומחה כאשר ייחס חשיבות רבה לאירוע זה בהערכתו את תפקודם ההורי של הצדדים.

79. זאת ועוד, בניגוד למקום המרכזי שנטלה "מסיבת הפגימות" בחוות דעת המומחה, לא התייחס המומחה בחוות דעתו לנושאים נוספים כפי שיפורט להלן.

80. בעדותו ולשאלת ב"כ התובעת (עמ' 1 לפרוטוקול מיום 20.3.06) ביחס לשאלה **"האם רשום במקום כלשהו בדו"ח תפקודה של ה. במשך כל השנים עם הילדים בבית מהיום שהם נולדו?"**, מסביר המומחה כי **"הדו"ח בודק מה קורה כרגע. אני לא בטוח מה קרה בעבר ובתוך ההיסטוריה בעניין הקשר בין האם לילדים ובין האב לילדים. הדו"ח לא מתמקד בעניין זה."**

לעומת זאת מתשובתו של המומחה לשאלת ב"כ הנתבע עולה כי אכן יש חשיבות לשאלה מי ההורה שטיפל בקטינים בעבר וכדלקמן:
ש: מבחינה היפותטית, לפני הליך גירושין, אם יש הורה שהוא דומיננטי בגידול הילדים. האם זה מנבא יכולת של מי מההורים מבחינת מסוגלות הורית וגידול הילדים בעתיד?
ת: אם דומיננטי והוא מגדל בצורה לא טובה, אז זה מנבא רע, אם הוא דומיננטי מגדל בצורה טובה, יש סבירות טובה שהוא ימשיך לגדל."
 (עמ' 41 לפרוטוקול מיום 25.4.06)

81. למרות טענת הנתבע עליה חזר משך כל ניהול התיק כי מאז נולדו הקטינים היה שותף פעיל בגידולם, מפגישה של פקידת הסעד עם הקטינים וכאמור בדו"ח החסוי שהועבר לעיוני, עולה כי התובעת היא אשר גידלה בעיקר את הקטינים טרם הפרידה. אומר מיד כי במסגרת השיקולים לא מצאתי כי בשאלה "מי גידל את הקטינים עובר לפרידה" יש כדי להטות את הכף לכאן או לכאן, ואולם יש בכך כדי להצביע על תפקודה ההורי של התובעת.

82. כמו כן המומחה לא מתייחס בחוות דעתו לשאלה כיצד תשפיע על כל אחד מהצדדים ועל הקטינים, ההחלטה בעניין המשמורת.

בחקירתו מתייחס המומחה לשאלה האחרונה בעמ' 52 לפרוטוקול מיום 25.4.06 כדלקמן:
"...מצב שבו ה. תרגיש שלוקחים את הילדים ממנה למרות שלא כך הדבר, יפגע באופן עקיף בילדים מאחר והילדים זקוקים לאמא שתרגיש טוב עם עצמה בתוך הסיטואציה."

ומכאן שהמומחה סבור כי, במידה ולנוכח מסקנתו כי משמורת הקטינים תהא לנתבע, תרגיש התובעת שלוקחים ממנה את הילדים, הדבר עלול לפגוע בה וכתוצאה מכך גם בקטינים.

83. לנוכח כל האמור לעיל, משעה שקבעתי כי תוכנה של חוות הדעת אינו תואם את המסקנה אליה הגיע המומחה, ומשעה שהמומחה העריך כי לשני ההורים מסוגלות הורית טובה, וכאשר גם לשיטתו משהמליץ על הסדרי ראייה רחבים, שאלת המשמורת הינה פורמאלית ולא מהותית, איני רואה לקבל את המלצתו של המומחה כי האב יהיה ההורה המשמורן.

84. לאחר ששקלתי טענות הצדדים ושמעתי את הקטינים, וכן לנוכח תוכנה של חוות דעת המומחה והתסקירים שבפני הגעתי למסקנה כי טובת הקטינים תהא בהענקת משמורת משותפת לצדדים.

משמורת משותפת:

85. משמורת משותפת הינה הסדר בו מוגדרים שני ההורים כמשמורנים על ילדיהם, ובהתאם לכך חולקים ביניהם באופן שווה את נטל גידול הילדים והטיפול בהם. מן הפסיקה עולה כי הסדר זה מחייב קיומם של מספר תנאים:

- א. מסוגלות הורית טובה דומה או שווה של שני ההורים;
- ב. רמה גבוהה של שיתוף פעולה בין ההורים;
- ג. רצון הילד;

בנוסף ייבחנו, מעורבות רבה של שני ההורים בחיי הילדים, קיומו של קשר טוב ותקין בין שני ההורים לבין כל אחד מהילדים, מגורי ההורים בסמיכות זו לזה, ותפיסת הילדים את שני הבתים כבתים מרכזיים בחייהם. מדובר ברשימה בלתי סגורה של פרמטרים והיא נבחנת על פי נסיבות המקרה העומד בפני בית המשפט.

תמ"ש 030541/04 פלוני נ' את, (פורסם באתר המשפטי נבו).

86. אמנם חלוקות הדעות בהתייחס להסדר המשמורת המשותפת, אולם הפסיקה הכירה בקיומו של מוסד זה.

ראה ד"נ 23/72 גולדשטיין נ' גולדשטיין, פ"ד כז (2) 197.
ע"מ (ת"א) 1180/05 פלוני נ' פלונית, (פורסם בנבו).

87. עוד בנושא זה בדברי כבוד השופטת י. וילנר בע"מ (חי) 384/06 ו' א' נ' ו' (ז') מ', (לא פורסם, [פורסם בנבו], 28.3.07): "יש פנים לכאן ולכאן להחלת הסדר של משמורת משותפת של שני ההורים וישומו ייבחן לגופו בכל מקרה ונסיבותיו.

ברי כי בכל מקרה ניתן ליישם הסדר זה. יישומו בטרם עת ובטרם הבשילו התנאים לכך, יביא לפגיעה בטובת הקטין. לפיכך, בבוא ביהמ"ש להכריע בסוגיה זו, לא די במסקנה כי לשני ההורים יש מסוגלות הורית, ועל ביהמ"ש להיעזר לצורך הכרעתו בעניין זה, בחוות הדעת מומחה מקצועי אשר בחן את מכלול הנסיבות, טובת הקטין והתאמת ההורים להחלת ההסדר של משמורת משותפת."

מן הכלל אל הפרט:

88. אין חולק כי בתחילת ההליך הסכים הנתבע לכך שתקבע משמורת משותפת לצדדים ואולם, האפשרות למשמורת משותפת נשללה כליל מצד הנתבע לאחר קבלת חוות הדעת, בטענה כי התובעת אינה אם ראויה.

89. להבהרת התמונה, אציין כי חו"ד המומחה הוגשה לביהמ"ש ביום 22.01.06 ותביעתו של הנתבע למשמורת הוגשה ביום 31.01.06, בה ציין הנתבע כי "לנתבעת אין את היכולת לטפל בקטינים באופן בריא ומספק, אין לה את הכישורים הנדרשים לשם החזקתם וגידולם בצורה נאותה, והיא מסבה להם נזק נפשי מיותר בהתנהלותה ובאווירת החיים אשר היא מכתובה להם" (עמ' 5 פסקה 29).

טענה זו אינה עולה בקנה אחד עם עמדתו של הנתבע למשמורת משותפת עובר לחו"ד המומחה, שינוי זה בעמדתו, מייד ובתכוף לחו"ד המומחה, מעורר סימני שאלה רבים.

90. כאמור, המומחה שלל החלת הסדר של משמורת משותפת על הצדדים. לדעתו, "במצב היחסים כיום אין אפשרות למשמורת משותפת... מצב היחסים בין ה. וד. אינו מאפשר שיתוף פעולה. קיימת עוינות רבה, חוסר אמון בסיסי, אי הסכמה בסיסית לגבי שאלות של חינוך, התחושה של האם כי האב פוגע בילדים ומסית אותם נגדה ותחושה של האב כי בשל אישיותה של האם היא פוגעת בילדים...". (עמ' 35 פסקה שנייה)

91. בחקירתו של המומחה מיום 25.04.06, נדמה כי אינו שולל בצורה חד משמעית את האפשרות למשמורת משותפת. (עמ' 53 לפרוטוקול מול השורות 15-21)

ב"כ התובעת:

” האם לשני ההורים האלה, מתוך כל ההכרות בין אם זה עולה מחו”ד ובין אם לאו, האם כל אחד מהם כיום בנסיבות האלה ואחרי שהדברים נשמעו, האם הם מסוגלים לשים את טובת הילדים מעל הכל במובן הזה שכן יפנימו את הצורך בהפחתת החשדנות ובניית אמון ויעשו מאמצים כדי להגיע לכיוון הזה (משמורת משותפת)? ”

תשובת המומחה :

”אני יותר סקפטי לגבי ה., כי היא מאוד נעולה בתפיסה שלה שיש משהו שהוא נגדה בתוך הסיפור. אני מאוד מקווה שהיא תוכל כן להבין שאין פה משהו נגדה. אם השינוי הזה יוכל להיות, אז הסיכוי גבוה יותר.”

מתשובתו עולה, כי ישנו סיכוי למשמורת משותפת ושלייתה אינה חד משמעית ותלויה במספר רב של גורמים כפי שציין בחו”ד, אלא שמדבריו עולה כי השליטה נסמכת בעיקר על התנהגותה החשדנית של התובעת. זאת למרות פרשנותו של ב”כ הנתבע בסיכומיו לתשובתו זו של המומחה.

92. ועוד בהקשר זה ציין המומחה **”כי שני ההורים לא התנגדו לסדרי ראייה נרחבים וגם להערכת קיים צורך ואפשרות לכך”**. (עמ' 35 לחו”ד פסקאות 2 ו-3). כלומר מדבריו אלו עולה כי הצדדים מסוגלים לשתף פעולה כשהמצב מצריך זאת. כבר בנקודה זו יש להדגיש כי גם הסדרי ראייה נרחבים כמו משמורת משותפת, מצריכים שיתוף פעולה מלא בין הצדדים.

93. כאמור, לשני הצדדים מסוגלות הורית טובה, והקטינים הביעו רצון לקשר ברמה זהה עם שני ההורים ושואפים לחיות עם שניהם (סעיף 6 בעמ' 36 לחוות הדעת). גם מהתסקיר המשלים ומהשיחות החסויות שנערכו עם הקטינים עולה כי זהו רצונם של הקטינים, ומשעה שהמדובר בקטינים בני 15 ו- 12 שנים יש ליתן לרצונם ככל שהוא עולה בקנה אחד עם טובתם משקל נכבד.

94. נכון הוא כי במקרה דנן ההורים כמעט ואינם מתקשרים באופן ישיר ומערכת היחסים ביניהם תוארה כרווית מתח, חוסר אימון והאשמות הדדיות, אך עדיין אני סבורה כי תהא זו טובתם של הקטינים בהענקת משמורת משותפת להוריהם וזאת מן הנימוקים שיובאו להלן.

95. ראשית אציין כי גם הסדרי ראייה רחבים הכוללים לינה באמצע השבוע (כפי שהומלצו ע"י המומחה) דורשים רמה גבוהה של שיתוף פעולה בין הצדדים שאינה בהכרח פחותה מזו הדרושה במקרה של משמורת משותפת.

96. בנוסף, מהתסקיר המשלים עולה כי לאחר תשעה חודשים בהם חולקים הצדדים משמורת משותפת למרות התקשורת הלקויה ביניהם, מצבם הנפשי של הקטינים תקין יותר, בבית שני ההורים כל הציוד הנדרש לגידול הילדים, הילדים נמצאים בחוגים, חי החברה שלהם תקינים, הם מגיעים לבית הספר באופן סדיר ומסודר, התנהגותם תקינה והרגלי הלימוד שלהם תקינים ואף יותר מכך.

הצדדים עצמם סבורים כי לילדים קושי אובייקטיבי במעבר מבית לבית אחת לשבוע, הסדר זה נקבע ביניהם לפני כתשעה חודשים, בתחילה, למורת רוחה של התובעת. ראה פרוטוקול הדיון מיום 13.1.08.
ואולם, היבט זה לא בא לידי ביטוי בתסקיר המשלים, אלא נהפוך הוא מצבם הנפשי של הקטינים תקין יותר.

ומכאן שלמרות חוסר התקשורת בין הצדדים עדיין יצאו הקטינים נשכרים ומצבם השתפר בהיותם במשמורת משותפת של הוריהם.

97. כאמור, השיקול היחיד העומד בפני בית המשפט הוא טובת הילד, הוא עמוד האש אשר יש ללכת לאורו.

אין ספק כי הקטינים מעוניינים בקשר משמעותי עם כל אחד מהצדדים כפי שעולה מחוות הדעת ומהתסקירים ונראה כי רצונם הוא במשמורת משותפת. אכן רצון הילד לא בהכרח עולה תמיד עם טובתו, אולם אין זה מן הנמנע כי מלכויות אלו תדורנה בכפיפה אחת. כל מקרה ונסיבותיו.

98. גם מחקירת המומחה בבית המשפט עולה כי טובתם של הקטינים הינה משמורת משותפת וכפי שאמר בעמ' 53 לפרוטוקול מיום 25.4.06: **"הלוואי וכן היה אפשרות של משמורת משותפת"** ואולם לא להמליץ על כך לנוכח מצב היחסים בין הצדדים שאינו מאפשר, להערכתו, שיתוף פעולה ביניהם. עם זאת בהמלצתו לקביעת הסדרי ראייה רחבים הבהיר כי להערכתו קיים צורך ואפשרות לכך.

99. איני סבורה כי יש ליתן בידי הצדדים, אשר אינם משכילים לשתף פעולה ולהגיע להסכמות בעניין משמורת ילדיהם, הכוח למנוע מהם זכותם הבסיסית לחוות את שני הוריהם כמשמורנים על כל המשתמע מכך, במיוחד כאשר זהו רצונם וכאשר זה עולה בקנה אחד עם טובתם.

כאן המקום לציין כי אני רואה בזכותם של הקטינים שלפני, לחוות כל אחד מהוריהם כהורה משמורן ולגדול עימם, כהרחבת זכותם הבסיסית של קטינים לקשר עם שני הוריהם, כפי שהובאה בפסיקה ובדברי כב' השופטת רוטלוי בע"מ (ת"א) 1034/01 פלוני נ' א, (לא פורסם) כדלקמן:

"כבר הודגש ע"י הרכב ביהמ"ש המחוזי בת"א, שבו נטלתי חלק, לא אחת, כי הזכות של ילדים לקשר עם שני ההורים הינה זכות בסיסית של קטינים המודגשת גם באמנה בדבר זכויות הילד 1989 (כתבי אמנה 1038 כרך 31 עמ' 221 בסעיפים 2, 10, 9, 7), ו-18).
 הובא בתמ"ש (תל-אביב) 76880/99 פלוני נ' פלונית, פ"מ פסקי דין לענייני משפחה כרך תשס"א – 2001 עמ' 750.

100. יצוין כי למרות מערכת היחסים הקשה השוררת בין הצדדים, כפי שהיא עולה מחוות הדעת ומהתסקירים, עדיין מסכימים שני הצדדים וסבורים כי ראוי לקבוע הסדרי ראייה נרחבים לצד השני, קרי מלחמתם של הצדדים ומאבקם הינו למעשה על התואר "הורה משמורן" ולא על התוכן שממלא תואר זה, וכן בצורך של כל אחד "לנצח" בתביעתו.

101. מחקירת הצדדים עולה כי התובעת למעשה הסכימה למשמורת משותפת למרות שרצונה היה מלכתחילה במשמורת בלעדית, אך הנתבע סרב ועמד על תביעתו.

אני סבורה כי במקרה דנן בו טובת הקטינים עולה בקנה אחד עם חלוקה שוויונית של זמני ההורות, ככל שניתן, סירוב של אחד ההורים אינו יכול לשלול זאת. איני סבורה כי יש ליתן "זכות וטו" לאחד הצדדים לסכל את טובת הקטינים רק מפני שאותו הורה מתנגד.

ראה: בעניין זה עמדתו של המלומד פנחס שיפמן בספרו דני המשפחה בישראל עמ' 274, כי סירוב שרירותי של צד "לשתף פעולה בקביעת הסדר להחזקה משותפת נזקף לחובתו".

102. לנוכח כל האמור לעיל, משעה שהצדדים מכירים במסוגלות ההורית של הצד שכנגד, ומשעה שהצדדים מבינים חשיבות הקשר של הקטינים עם כל אחד מהם, וכאשר בפועל למרות חוסר התקשורת בין הצדדים מצבם של הקטינים רק השתפר, ולנוכח רצונם של הקטינים כפי שעולה מחוות דעת המומחה ומהתסקיר, אני קובעת כי משמורתם של הקטינים תהא משותפת לשני הצדדים.

סוף דבר:

103. משמורתם של הקטינים פלונית את וא תהא משותפת לתובעת ולנתבע.

פקידת הסעד במחלקה לשירותים חברתיים בעיריית XXX, מוסמכת בזאת עפ"י סעיפים 19 ו-68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות תשכ"ב - 1962, לקבוע את חלוקת הסדרי השהייה של הקטינים עם כל אחד מהצדדים, כפועל יוצא של החלטתי זו.

כמו כן, הנני מחייבת את הצדדים לקבל הדרכה הורית, ככל הנדרש, לצורך ביצוע פסק הדין וקיום הסדרי המשמורת המשותפת. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתן היום ו' אדר א, תשס"ח (12 בפברואר 2008) בהעדר הצדדים. המזכירות תמציא העתקים לב"כ הצדדים.

אשקלוני אבירה 1701/05-54678313

א' אשקלוני - שופטת

636תמש001701/05

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה